

Paweł Szymon Towpik
ul. Kożuchowska 15
66-006 Ochla
tel. 0-667 688 899
e-mail: p_towpik@wp.pl

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
Ul. Długa 6
00-950 Warszawa
ndap@archiwa.gov.pl

„Curiosa w archiwach państwowych”

Szanowni Państwo!

W załączniku przesyłam dwa zdjęcia z dokumentów przechowywanych w pszczyńskim oddziale Archiwum Państwowego w Katowicach. Zdjęcia te chciałbym zaproponować do organizowanego przez Państwa konkurs: „Curiosa w archiwach państwowych”.

Pierwsze z nich przedstawia fragment XVIII-wiecznego urbarza książąt pszczyńskich, zawierającego informacje na temat rodzaju i wysokości świadczeń, do których zobowiązani byli wymienieni personalnie książęcy włościanie. Wśród widniejących tam nazwisk odnajdujemy jedno, szczególnie zwracające na siebie uwagę, gdyż jest to słowo uchodzące dziś za wybitnie nieparlamentarne, a mianowicie - „**Chuj**”. Kuriozum tego dokumentu zwiększa jeszcze fakt, iż na stronie tej widzimy dodatkowo nazwisko „**Cipa**”, a więc dziś także, choć już o nieco mniejszym kalibrze, wulgarne słowo¹. Obydwie nazwy osobowe, zapewne wywodząc się pierwotnie od przezwisk, niewątpliwie już ówczesnie stanowiły swego rodzaju dziedziczne nazwiska. Prowadzone w pszczyńskich archiwaliach kwerendy (dla zupełnie innego tematu) wykazały bowiem istnienie takich nazw osobowych, także i u innych włościan żyjących zarówno w tym samym, jak i późniejszych pokoleniach, a także w tej samej, jak i innych miejscowościach. Co więcej nazwisko „Cipa” istnieje po dziś dzień i w roku 2002 nosiło je w Polsce (wg bazy PESEL) 125 osób, w zdecydowanej większości z rejonu byłego województwa katowickiego (rejonu obejmującego znaczną część dawnego Księstwa Pszczyńskiego). Nazwisko „Chuj” najprawdopodobniej w Polsce już nie istnieje, choć jeszcze w 1990 roku baza PESEL odnotowywała pięć osób z nazwiskiem pisanym „Huj”, również zamieszkujących ówczesne województwo katowickie. Ta odmiana również występuje w pszczyńskich urbarzach.

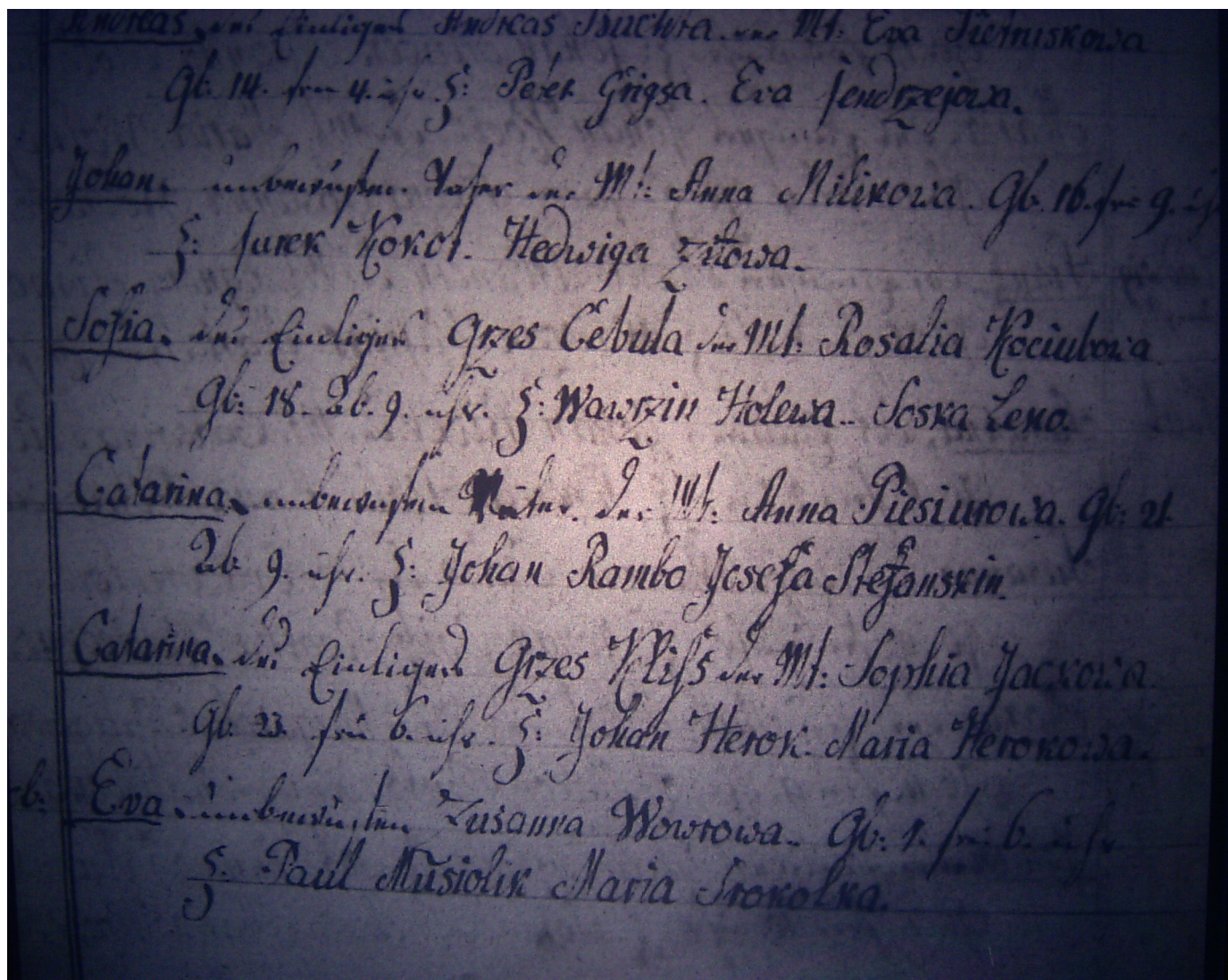
¹ Archiwum Państwowe w Katowicach – Oddział w Pszczynie, zespół nr 53: *Archiwum Książąt Pszczyńskich w Pszczynie*, sygn. nr V-10: *Urbarium über die Herrschaft Pless* [1702-1736], k. 242v.; zdjęcie wykonane z mikrofilmu nr F-8546.

L. 410. <i>Porta Wilkowicz</i>		<i>Wilot Janfen</i>		<i>Jan. B.</i>		<i>Getregie Janfen</i>		238. 417.
<i>Wawrzyn Puazek</i>		<i>von Aukra</i>		<i>Jan. B.</i>		<i>Jan. B.</i>		243
		12. 16.	2. 16.	4. 10.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Josch Cipa</i>	<i>von Aukra</i>	1. 58.	1. 58.	4. 10.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Witek Grafol.</i>	<i>Aukra</i>	1. 2.	2. 32.	4. 10.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Thomek Galawski</i>	<i>Aukra</i>	1. 41.	1. 48.	2. 5.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Josch Kozel</i>	<i>Aukra</i>	1. 41.	1. 48.	2. 5.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Witek Krecik</i>	<i>Aukra</i>	1. 48.	1. 48.	4. 10.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Startner</i>	<i>Aukra</i>	1. 48.	1. 48.	4. 10.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Mathus Grotholwit</i>	<i>Aukra</i>	2. 46.	2. 46.	2. 50.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Jurek Giloch</i>	<i>Aukra</i>	1. 24.	1. 24.	2. 5.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Grygier Chuj</i>	<i>Aukra</i>	1. 24.	1. 24.	2. 5.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Nikol. Frob</i>	<i>Aukra</i>	1. 24.	1. 24.	2. 5.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	
<i>Jan Anna</i>	<i>Aukra</i>	1. 24.	1. 24.	2. 5.	1. 10.	1. 10.	2. 10.	

Dodatkowo znajdziemy tam też nazwisko „Nierząd”, jak najbardziej z poprzednimi korelujące. Dziś nosi je w Polsce 71 osób, z czego niemal wszyscy zamieszkują powiat pszczyński i pobliski mu mikołowski².

² Kazimierz Rymut, *Słownika nazwisk współcześnie w Polsce używanych*, Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 1992. Tenże, *Słownik nazwisk używanych w Polsce na początku XXI wieku*, PAN - Instytut Języka Polskiego, Kraków 2003, s. 367 i 6266 (wyd. CD).

Inną ciekawostką z dawnego Księstwa Pszczyńskiego, jest fakt zamieszkiwania tam - w pierwszej połowie XIX wieku – późniejszego legendarnego amerykańskiego super-żołnierza **Johna Rambo!** Wojownik ten udzielał się tam między innymi jako świadek chrztów³. Wg jego oficjalnego życiorysu, jego ojciec miał być Niemcem⁴, teraz nie jest wykluczone, że mógł być Polakiem, a zapewne był bitnym Ślązakiem :-)

Uprzejmie proszę o rozważanie włączenia przesłanych materiałów do konkursu „Curiosa w archiwach państwowych”. Przepraszam za słabą jakość zdjęć. Były one wykonywane bezpośrednio z czytnika do mikrofilmów, jedynie jako pewna ciekawostka (podczas prowadzonych przeze mnie kwerend genealogicznych innych rodzin). O samym konkursie dowiedziałem się zbyt późno, by zamówić lepsze kopie archiwaliów.

³ Archiwum Państwowe w Katowicach – Oddział w Pszczynie, zespół nr 40/0: Królewski Sąd Powiatowy w Pszczynie, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Pszczynie, dawny zespół nr: 34/0, sygn.1: Wtóröpisy metryk kościelnych parafii Pszczyna /urodzenia, śluby, zgony/ 1821-1838, s.115v. (wpis z 23.11.1825 r.); zdjęcie z mikrofilmu nr F-3652.

⁴ http://pl.wikipedia.org/wiki/John_Rambo

Proszę również o krótkie e-mailowe potwierdzenie odebrania niniejszego listu i zdjęć, do których załączam również skan podpisanego upoważnienia do przechowywania i przetwarzania moich danych osobowych oraz potwierdzający pełnoletność skan mojego dowodu osobistego.

Z wyrazami szacunku

Paweł Szymon Towpik